

I

(Päätöslauseimat, suositukset ja lausunnot)

LAUSUNNOT

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

529. TÄYSISTUNTO 18. JA 19. LOKAKUUTA 2017

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Pienten perheyritysten ja perinteisten yritysten potentiaali kehityksen ja talouskasvun edistämiseksi alueilla”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2018/C 081/01)

Esittelijä: **Dimitris DIMITRIADIS**

Komitean täysistunnon päätös	26.1.2017
Oikeusperusta	työjärjestyksen 29 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava erityisjaosto	”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteensuuluvuus”
Hyväksyminen erityisjaostossa	.7.9.2017
Hyväksyminen täysistunnossa	18.10.2017
Täysistunnon nro	529
Äänestystulos	199/0/1
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK on ilmaissut johdonmukaisesti lukuisissa lausunnoissa suhtautuvansa myönteisesti EU:n toimintapolitiikkoihin, joiden tavoitteena on tukea pieniä ja keskisuuria yrityksiä (pk-yrityksiä) ⁽¹⁾. Pk-yritykset muodostavat kuitenkin erittäin heterogeenisen ryhmän, joten tarvitaan erityisiä ponnisteluja, jotta toimet voidaan kohdentaa asianmukaisesti eri alaryhmien ja etenkin pienten perheyritysten ja perinteisten yritysten hyväksi.

⁽¹⁾ Ks. ETSK:n lausunnot seuraavista aiheista: ”Pk-yrityksiä edistävät poliittiset toimenpiteet” (EUVL C 27, 3.2.2009, s. 7); ”Kansainväliset julkiset hankinnat” (EUVL C 224, 30.8.2008, s. 32); ”Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukeva aloite (Small Business Act)” (EUVL C 182, 4.8.2009, s. 30); ”OTC-johdannaiset, keskusvastapuolet ja kauppatietorekisterit” (EUVL C 54, 19.2.2011, s. 44); ”Pk-yritysten rahoituksensaanti” (EESC-2014-06006-00-00-RI-TRA).

1.2 Tämän alaryhmän merkitys perustuu siihen, että siihen kuuluvat yritykset luovat suurimman osan työpaikoista EU:n alueilla. ETSK vahvistaa aiemmissa lausunnoissaan ⁽²⁾ esittämänsä päätelmät ja suositukset, mutta pyrkii tarkastelemaan lähemmin pieniä perheyriä ja perinteisiä yrityksiä ja analysoimaan niiden haasteita. Tarkoituksena on antaa mahdollisuus vaikuttaa rakentavalla tavalla päätöksentekoon sekä EU-, jäsenvaltio- että aluetasolla.

1.3 ETSK kannustaa Euroopan komissiota pohtimaan keinoja tukea ja edistää pieniä perheyriä ja perinteisiä yrityksiä, sillä ne ovat avainasemassa luotaessa uutta toimintaa ja tulonmuodostusta alueilla, joilla on rajalliset resurssit. Ne tuovat lisäarvoa aluekehitysprosessiin erityisesti vähemmän kehittyneillä alueilla, sillä ne ovat juurtuneet syvään paikalliseen talouteen, jossa ne tekevät investointeja ja ylläpitävät työllisyyttä.

1.4 Komitea uskoo, että kehitykseen on vielä paljon mahdollisuuksia monilla alueilla, jotka ovat yhä jäljessä, ja että tätä käyttämätöntä potentiaalia voitaisiin hyödyntää paikallisten pienten perheyriä ja perinteisten yritysten avulla. Tässä haasteessa tulisi olla Euroopan komission ohella mukana myös muita toimijoita, jotka tulisi osallistaa tiiviisti: muun muassa paikallishallinto ja paikalliset välittäjätahot, kuten elinkeinoelämän järjestöt ja rahoituslaitokset.

1.5 ETS kehottaa komissiota kiinnittämään huomiota siihen, että talouden ja teollisuuden viimeaikainen kehitys ja trendit ovat vaikuttaneet kielteisesti pieniin perheyriä ja perinteisiin yrityksiin. Niiden kilpailukyky on heikentynyt, ja niillä on vaikeuksia suoriutua tehtävistään.

1.6 ETSK on huolissaan siitä, ettei tukipolitiikan välineissä kiinnitetä huomiota pieniin perheyriä ja perinteisiin yrityksiin, ja on todennäköistä, etteivät nämä yritykset myöskään hyödy merkittävästi kyseisistä välineistä. Pk-yritysten tukitoimet on yleensä tarkoitettu tutkimuksen ja innovoinnin lisäämiseen pk-yrityksissä sekä startup-yrityksille. ETSK:n tarkoituksena ei ole kyseenalaistaa näiden toimintalinjojen merkitystä, vaan se haluaa korostaa, että hyvin pieni osa pk-yrityksistä hyötyy niistä ja että pienet perheyriä ja perinteiset yritykset eivät yleensä kuulu hyötyjien joukkoon. ETSK on tyytyväinen siihen, että Euroopan komissio aikoo tarkistaa pk-yrityksen määritelmää. Aloitteen tekijänä on sisämarkkinoiden, teollisuuden, yrittäjyyden ja pk-yritystoiminnan pääosasto, ja alustavan arvion mukaan tarkistus on tarkoitus suorittaa vuoden 2019 alussa ⁽³⁾.

1.6.1 Pk-yritysten nykyinen määritelmä on jo vanhentunut, ja komitea uskookin, että suunniteltu tarkistus voisi auttaa ymmärtämään paremmin pk-yritysten luonnetta ja laatimaan niille paremmin soveltuvia toimintalinjoja. ETSK kehottaa Euroopan komissiota myös arvioimaan kuulemisprosessin yhteydessä, miten nykyistä määritelmää sovelletaan, kun pk-yrityspolitiikkoja pannaan täytäntöön EU:n, jäsenvaltioiden ja alueiden tasolla, ja kiinnittämään erityistä huomiota pieniin perheyriä ja perinteisiin yrityksiin.

1.6.2 ETSK:n mielestä määritelmän tarkistamisen yhteydessä tulisi vähintään

- lopettaa henkilöstömäärän käyttäminen ⁽⁴⁾ tärkeimpänä perusteena ja antaa pk-yrityksille joustonvaraa siinä, mitkä kaksi perustetta kolmesta ne haluavat valita, ja soveltaa direktiivissä 2013/34/EU ⁽⁵⁾ vahvistettua ajantasaisinta mallia
- tehdä perusteellinen analyysi suosituksen 2 artiklassa asetetuista kynnysarvoista ja ajantasaistaa niitä tarpeen mukaan muun muassa yhdenmukaistamalla niitä direktiivissä 2013/34/EU asetettujen kynnysarvojen kanssa
- arvioida uudelleen ja tarkistaa suosituksen liitteessä olevan 3 artiklan rajoitukset.

1.7 ETSK pitää tärkeänä, että pienet perheyriä ja perinteiset yritykset tunnustetaan erilliseksi alaryhmäksi, sillä ne kärsivät yleensä eniten markkinoiden toimimattomuudesta. Komitea suosittaa, että niille laaditaan räätälöityjä tukitoimia. Polttavimpien ongelmien ratkaisemiseksi kyseiset toimintalinjat tulee suunnata niin, että voidaan vähintään

- auttaa houkuttelemaan ja kouluttamaan työvoimaa
- kouluttaa ja uudelleen kouluttaa johtajia/omistajia
- tarjota neuvonta- ja konsultointipalveluja

⁽²⁾ Ks. ETSK:n lausunnot seuraavista aiheista: "Perheyriä" (EUVL C 13, 15.1.2016, s. 8); "Eurooppalaisia pk-yrityksiä tukevan Small Business Act -aloitteen uudelleentarkastelu" (EUVL C 376, 22.12.2011, s. 51); "Yritysmuotojen moninaisuus" (EUVL C 318, 23.12.2009, s. 22).

⁽³⁾ Alustava vaikutustenarviointi (2017)2868537, 8. kesäkuuta 2017.

⁽⁴⁾ Komission suositus 2003/361/EY, liitteessä oleva 4 artikla.

⁽⁵⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU, 26. kesäkuuta 2013.

- parantaa rahoituksen saatavuutta
- varmistaa, että paikallisten työntantajärjestöjen ja paikallisten pankkikonttoreiden henkilöstö saa enemmän tietoa ja parempaa koulutusta
- tarjota palveluja yhden luukun periaatteella
- tarkastella uudelleen paikallista ja EU-tason hallintotaakkaa
- varmistaa, että tarjolla on entistä enemmän ja parempaa tietoa sääntelyvaatimuksista, paikallisesta yritys ympäristöstä ja markkinamahdollisuuksista.

2. Pienet perheyrietykset ja perinteiset yritykset – tausta ja merkitys

2.1 Monet ajankohtaiset teollisuuden kehityskulut ja trendit – digitalisointi, Teollisuus 4.0, nopeasti muuttuvat liiketoimintamallit, globalisaatio, jakamistalous ja innovatiivisemmat kilpailuetujen lähteet – ovat nyt EU:n politiikanteon polttopisteessä. Samalla on tunnistettava, että ihmisten tulisi voida elää kaikkialla EU:ssa, myös niillä monilla alueilla, joita neljäs teollinen vallankumous ei todennäköisesti saavuta helposti.

2.2 Tarkoituksena ei ole vähätellä näiden uusien trendien merkitystä, ja samalla kun tuetaan poliittisia toimia niiden edistämiseksi, on tarpeen muistuttaa, että valtaosa työpaikoista EU:n alueilla on tällä hetkellä hyvin perinteisissä pk-yrityksissä ⁽⁶⁾ ja pienissä perheyrietyksissä ⁽⁷⁾. Näistä yrityksistä suurimmalla osalla on pitkä historia, omat perinteensä ja kokemuksensa ja monia menetystarinoita menneisyydestä. Tähän yritysten ryhmään kuuluvat tyypillisesti seuraavat alaryhmät:

- pien-, mikro- ja yhden hengen yritykset
- erittäin perinteiset pk-yritykset, jotka toimivat historiallisesti ja perinteisesti tarkkaan määritellyillä aloilla
- syrjäisillä alueilla – kuten pienissä kaupungeissa, kylissä, vuoristoalueilla tai saarilla – toimivat pk-yritykset
- pienet perheyrietykset
- käsiteollisuus pohjaiset yritykset
- itsenäiset ammatinharjoittajat.

2.3 Kuten ETSK on jo aiemmin todennut, pienet perheyrietykset ja perinteiset yritykset ovat monien talouksien perusta kaikkialla maailmassa, ja ne kasvavat vaikuttavaa tahtia. Niillä on merkittävä asema alue- ja paikalliskehityksessä ja oma, rakentava roolinsa paikallisyhteisöissä. Perheyrietykset selviytyvät paremmin vaikeista taantuma- ja stagnaatiokausista. Näillä yrityksillä on ainutlaatuinen kyky hoitaa asioita, sillä niiden omistajat kiinnittävät erityistä huomiota yrityksen pitkän aikavälin näkyviin pääasiassa siksi, että pelissä ovat perheen omaisuus, maine ja tulevaisuus. Niiden toiminnalle on ominaista epätavallinen omistautuminen yrityksen toiminnan jatkuvuuden varmistamiseen, ja ne pitävät tiukemmin huolta työntekijöistään ja pyrkivät solmimaan tiiviimpiä yhteyksiä asiakkaisiinsa liiketoimintansa ylläpitämiseksi. ETSK on jo aiemmin kehottanut Euroopan komissiota toteuttamaan aktiivista strategiaa parhaiden käytäntöjen edistämiseksi perheyrietyksien keskuudessa jäsenvaltioissa ⁽⁸⁾.

2.4 Viime vuosina monilla pienillä perheyrietyksillä ja perinteisillä yrityksillä on ollut yhä enemmän vaikeuksia harjoittaa toimintaansa seuraavista syistä:

- Niillä ei ole hyviä valmiuksia ennakoida nopeasti muuttuvaa liiketoimintaympäristöä ja sopeutua siihen.

⁽⁶⁾ Pienet perinteiset yritykset ovat yleensä säilyttäneet pitkään saman liiketoimintamallin ja palvelleet suhteellisen pientä yhteisöä – esimerkiksi pienet ravintolat ja kahvilat, riippumattomat huoltoasemat, leipomot, perhehotellit, pienet kuljetus- ja kauppayrietykset.

⁽⁷⁾ Perheyrietykselle ei ole yhtä määritelmää, vaan ennemminkin useita alustavia määritelmiä, jotka ovat kehittyneet vuosien varrella. Niissä korostetaan, että perheyrietyksissä perheillä on pääasiallinen määräysvalta omistajuuden ja johtotehtävien hoitamisen kautta. (Sciascia ja Mazzola, *Family Business Review*, osa 21, numero 4, 2008.) OECD-maissa yli 85 prosenttia kaikista yrityksistä on perheiden hoitamia. Osa niistä on hyvin isoja yhtiöitä, mutta käsillä olevassa lausunnossa keskitytään pieniin perheyrietyksiin.

⁽⁸⁾ Ks. ETSK:n lausunto perheyrietyksistä (EUVL C 13, 15.1.2016, s. 8).

- Niiden perinteiset liiketoimintatavat eivät ole enää niin kilpailukykyisiä kuin ennen. Tämä johtuu muuttuneista liiketoimintamalleista – esimerkiksi digitalisointi, entistä tehokkaammat tavat harjoittaa yritystoimintaa, uuden tekniikan kehittyminen.
- Niillä on rajalliset mahdollisuudet saada resursseja – kuten rahoitusta, tietoa, henkilöstöä ja potentiaalia markkinoiden laajentamiseen.
- Niillä on organisatorisia rajoitteita: esimerkiksi ajanpuute, puutteet laadussa, ennakoivan omistajuuden ja johdon puuttuminen sekä haluttomuus käyttäytymisen muutokseen.
- Niillä ei ole suuremmin kykyä muokata ulkoista ympäristöä eikä neuvotteluvoimaa, mutta ne ovat muita riippuvaisempia siitä⁽⁹⁾.

2.5 EU:ssa on vähän alle 23 miljoonaa pk-yritystä. Pk-yritysten osuus on suurempi suhteessa kaikkien yritysten määrään EU:n eteläisissä jäsenvaltioissa⁽¹⁰⁾. Pk-yritysten osuus kaikista muista kuin rahoitusalan yrityksistä⁽¹¹⁾ on EU:ssa 99,8 prosenttia, ja lisäksi ne työllistävät lähes 67 prosenttia kaikista työntekijöistä ja tuottavat lähes 58 prosenttia muiden kuin rahoitusalan yritysten kaikesta lisäarvosta⁽¹²⁾. Yritysten määrästä huomattavan suuri osa on mikroyrityksiä, joihin lasketaan yhden hengen yritykset.

3. Poliittiset linjaukset ja painopisteet EU:n tasolla

3.1 Yleissääntönä on, että pk-yrityksille tarkoitettu tuki suunnataan pääasiassa tutkimuksen ja innovoinnin lisäämiseen pk-yrityksissä ja pk-yritysten kehittämiseen⁽¹³⁾. Vaikka kykyä innovoida ja kykyä globaalistua pidetään kahtena tärkeimpänä kasvua edistävänä tekijänä, pk-yrityksillä on yleensä ongelmia molemmissa niistä⁽¹⁴⁾. Viimeisimmällä rahoituskaudella puolessa eritellyistä välinetyypeistä pyrittiin lähes yksinomaan innovointiin keskittyviin tavoitteisiin. Kyseisillä välineillä tuetaan teknistä ja muuta kuin teknistä innovointia, ekoinnovointia, innovatiivisten yritysten perustamista, tutkimus- ja kehittämishankkeita, osaamista ja teknologian siirtoa.

3.2 Kaudella 2007–2013⁽¹⁵⁾ EAKR-tuki pk-yrityksille oli noin 47,5 miljardia euroa (76,5 prosenttia yritystuesta ja 16 prosenttia EAKR:n kokonaistuesta kyseisellä kaudella). Lisäksi 18,5 miljoonasta yrityksestä tukea sai noin 246 000 pk-yritystä. Tuensaajien määrän ja kaikkien yritysten määrän vertailu osoittaa selkeästi, että määrä on täysin riittämätön ja että EU on epäonnistunut tämän erittäin tärkeän yritysryhmän tukemisessa. Euroopan komissio ei puutu tähän tärkeään asiaan resurssien puutteen ja kyseisten yritysten ominaispiirteiden moninaisuuden takia.

3.3 Saman kauden aikana käytössä oli suhteellisen suuri määrä poliittisia välineitä, joissa edunsaajien määrä vaihteli suuresti yhdestä 8 000–9 000:een. Hyvin pienelle edunsaajamäärälle suunnattujen välineiden luominen on ilmeisesti tehontonta. Esiin nouseekin kysymys siitä, kannattaako luoda näin suurta määrää välineitä. Lisäksi on pohdittava niiden tehokkuutta ja vaikuttavuutta punnitsemalla sitä, kuinka paljon henkilöstöä ja rahaa tarvitaan niiden suunnitteluun verrattuna siihen, mitä tuloksia ne tuottavat (jos mitään). Samaan aikaan tapaustutkimuksissa on tullut esille itsevalintaprosessi tai ns. pehmeä kohdentaminen (soft targeting), jossa kohderyhmäksi on valikoitunut tietyn poliittisen välineen suunnittelun kautta tietyt edunsaajat (joille on yleensä ollut ominaista parempi vastaanottokyky).

⁽⁹⁾ Useat tutkimukset (esim. Euroopan parlamentti 2011, CSES 2012, Euroopan komissio 2008 ja OECD 1998).

⁽¹⁰⁾ Komission suosituksessa 2003/361/EY määritellään pk-yritykset, jotka luokitellaan kolmeen kategoriaan – mikroyritykset, keskiuuret yritykset ja pienyritykset – henkilöstömäärän ja liikevaihdon perusteella. Tärkeimmät tilastolähteet eivät tarjoa tietoa pk-yrityksiksi määritellyistä yrityksistä edellä mainitun pk-yritysten määrittelyn tiukan soveltamisen takia. Tarjolla oleva tieto perustuu työntekijöiden määrän kriteeriin. Käsillä olevassa lausunnossa esitetyt tilastotiedot perustuvat näin ollen tähän määrittelyyn. Huomattakoon, että vaikka liikevaihdon/kokonaisliikevaihdon kriteerin huomioon ottamisen ei pitäisi muuttaa tilastoja suuresti, yritysten riippumattomuutta koskevien sääntöjen soveltamisella saattaa olla huomattava vaikutus tuloksiin: eräässä, Saksassa tehdyssä tutkimuksessa tämän säännön soveltaminen vähensi ”pk-yritysten” kokonaismäärää yhdeksän prosenttia (CSES, 2012).

⁽¹¹⁾ Muiden kuin rahoitusalan yritysten sektori koostuu kaikista EU28:n tai jäsenvaltioiden talouden aloista pois lukien rahoituspalvelut, viranomaispalvelut, koulutus, terveydenhuolto, taide ja kulttuuri, maa- ja metsätalous ja kalastus.

⁽¹²⁾ Annual Report on European SMEs 2014/2015, Euroopan komissio.

⁽¹³⁾ Final Report, Work Package 2, ex post evaluation of Cohesion Policy programmes 2007–2013, focusing on the European Regional Development Fund (ERDF) and the Cohesion Fund (CF), sopimus: 2014CE16BAT002, http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/.

⁽¹⁴⁾ Support to SMEs – Increasing Research and Innovation in SMEs and SME Development, Work Package 2, First Intermediate Report, Volume I: Synthesis Report, ex post evaluation of Cohesion Policy programmes, 2007–2013, focusing on the European Regional Development Fund (ERDF) and the Cohesion Fund (CF), sopimus: 2014CE16BAT002, heinäkuu 2015.

⁽¹⁵⁾ Sama lähde kuin alaviitteessä 13.

3.4 Kattava arvio⁽¹⁶⁾ yhteensä 670 poliittisesta välineestä ohjelmakaudella toteutetussa 50 toimenpideohjelmassa osoittaa, että eri toimintapolitiikkojen välinen jako on varsin epätasainen. Sen mukaan alle 30 prosenttia kaikista poliittisista välineistä oli suunnattu perinteisten yritysten tarpeisiin. ETSK on jo ilmaissut tukensa innovatiivisille ja kasvuyrityksille⁽¹⁷⁾. Komitea pahoittelee kuitenkin samalla sitä, että poliittiset välineet on suunnattu kohtuuttomasti ja pääosin pk-yritysten innovointitavoitteisiin, sillä suurella osalla EU:n pk-yrityksistä ei ole nyt eikä lähitulevaisuudessa innovointipotentiaalia, ja niiden ydintoiminta ei edellytä niiltä innovointipotentiaalia. Innovatiivisia tuotteita voidaan tosin kehittää erittäin alhaisin kustannuksin ja niillä voi olla suuri kasvupotentiaali, mutta tällainen kasvu on poikkeus eikä sääntö perinteisille yrityksille ja perheyrityksille, jotka toimivat täysin toisenlaisen filosofian pohjalta. Jonkinlainen innovointitoiminta on mahdollista ja suositeltavaa, ja uudet sukupolvet ovat ryhtyneet innovoimaan, koska ne ovat ennakkoluulottomia. Useimmissa tapauksissa innovointi on kuitenkin vain hajanaista eikä kuulu näiden yritysten ydintoimintoihin⁽¹⁸⁾.

3.5 Pienet perheyritykset ja perinteiset yritykset eivät kuulu tukipolitiikan välineiden kohderyhmään. Tästä on osoituksena se, että hyvin pieni osa poliittisista välineistä (vain 7 prosenttia julkisesta tuesta) on suunnattu tietyillä aloilla, yleisimmin matkailun alalla, toimiville pk-yrityksille. Asiantilaa kuvaa myös se, että noin 54 prosenttia edunsaajina olevista pk-yrityksistä edustaa tuotantoteollisuutta ja tieto- ja viestintäteknikan alaa (10 prosenttia), ja vain 16 prosenttia tukku- ja vähittäiskaupan alaa ja 6 prosenttia majoitus- ja ravitsemisalaa – joita pidetään perinteisinä aloina. Tilannetta pahentaa se, että viimeisimmällä ohjelmakaudella pk-yritystuki suunniteltiin syvässä talouskriisissä, ja siinä otettiin huomioon tarve siirtää varoja innovoinnista yleisempään kasvuun.

3.6 Samaan aikaan tiedot osoittavat, että kun vuonna 2008 puhjenneesta kriisistä oli kulunut viisi vuotta, pk-yritysten määrä oli kasvanut, mutta lisäarvo ja työntekijöiden määrä vähentyneet⁽¹⁹⁾. Nämä tilastotiedot viittaavat siihen, että kyseisellä kaudella ”tarveyrittäjyys” meni ”mahdollisuuksiin tarttuvan yrittäjyyden” edelle. Ihmiset ovat mitä ilmeisimmin yrittäneet selviytyä kriisistä, ja yritykset ovat yrittäneet pysyä hengissä, mutta tuki ei ole ollut riittävää eikä asianmukaista⁽²⁰⁾.

3.7 Useat tuoreet tutkimukset ovat todistaneet selkeästi, että pk-yritysten tarpeissa on huomattavia eroja Pohjois- ja Etelä-Euroopan välillä, ja erot kansallisella tasolla ovat merkittäviä. Tätä näkemystä tukee täysin myös eurooppalaisia pk-yrityksiä käsittelevä Euroopan komission vuosikertomus 2014/2015, jonka mukaan heikoimmin pärjänneiden maiden ryhmä koostuu lähinnä Etelä-Euroopan maista. Näiden maiden ilmoittamat hankkeiden onnistumisasteet ovat erittäin alhaisia, ja tämä koskee myös Horisontti 2020 -puiteohjelman pk-yritysosion hankkeita.

3.8 Vakavana lisähaasteena tehokkaan tuen antamiseksi pienille perheyrityksille ja perinteisille yrityksille on se, että tukitoimet on suunniteltu pääasiassa tuettavien yritysten koon mukaan eikä sellaisten oleellisempien piirteiden perusteella, joilla on suurempi vaikutus niiden toimintaan. Tällainen lähestymistapa lienee vanhentunut ja kohdennukseltaan liian laaja, eikä siinä oteta huomioon eri ryhmien, kuten pienten perheyritysten ja perinteisten yritysten, erilaisia tarpeita. ETSK on lausunnoissaan korostanut jatkuvasti, että Euroopassa tarvitaan paremmin kohdennettua ja tarkemmin määriteltyä pk-yritysten tukipolitiikkaa ja että pk-yritysten määrittelyä on syytä tarkistaa, jotta se heijastaa paremmin pk-yritysten kirjoa⁽²¹⁾.

3.9 ETSK on huolissaan siitä, että vain pieni osa EAKR-tuesta on toistaiseksi tuottanut todistettavasti vaikutuksia⁽²²⁾, jotka osoittaisivat, että sillä on todellinen vaikutus talouteen. Tämä kyseenalaistaa pk-yritysten tukemiseksi investoitujen varojen todellisen vaikutuksen. ETSK kehottaakin toteuttamaan todellisen vaikutustenarvioinnin, johon sisältyy myös analyysi pienille perheyrityksille ja perinteisille yrityksille myönnettyistä tuista.

⁽¹⁶⁾ Sama lähde kuin alaviitteessä 14.

⁽¹⁷⁾ Ks. ETSK:n oma-aloitteinen lausunto aiheesta ”Innovatiivisten yritysten ja kasvuyritysten edistäminen” (EUVL C 75, 10.3.2017, s. 6).

⁽¹⁸⁾ Hyvä esimerkki on maatilamatkailu, joka tukeutuu nykyisin markkinoinnissa digitaalisiin alustoihin.

⁽¹⁹⁾ Euroopan komissio, SME Performance Review Dataset (2014).

⁽²⁰⁾ ”Tarveyrittäjä” on henkilö, jonka on pitänyt ryhtyä yrittäjäksi paremman vaihtoehdon puuttuessa. ”Mahdollisuuteen tarttuva yrittäjä” on henkilö, joka on tehnyt aktiivisesti valinnan perustaa uuden yrityksen huomattuaan hyödyntämättömän tai huonosti hyödynnetyn liiketoimintamahdollisuuden. Todisteet viittaavat siihen, että vaikutukset talouskasvuun ja kehitykseen vaihtelevat suuresti tarveyrittäjyyden ja mahdollisuuksiin tarttuvan yrittäjyyden välillä. Tarveyrittäjyydellä ei ole yleensä vaikutusta talouden kehitykseen, kun taas mahdollisuuksiin tarttuvalla yrittäjyydellä on myönteinen ja merkittävä vaikutus.

⁽²¹⁾ EUVL C 383, 17.11.2015, s. 64.

⁽²²⁾ Seurantajärjestelmästä ja muista lähteistä (esim. yksittäiset arvioinnit) saatujen tietojen perusteella vain 12 prosenttia kaikista poliittisista välineistä tuottaa todistetusti myönteisiä tuloksia. Tehottomiksi arvioitujen poliittisten välineiden osuus on 5 prosenttia.

3.10 EAKR ei ole ainoa tuen lähde pienille perheyrityksille ja perinteisille yrityksille. Myös sellaiset lähteet kuin Euroopan meri- ja kalatalousrahasto (EMKR)⁽²³⁾, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto (maaseutu-rahasto)⁽²⁴⁾ tai Euroopan sosiaalirahasto (ESR)⁽²⁵⁾, jota voidaan käyttää erikseen tai yhdenmukaisesti alueellisten välineiden kautta (paikallisyhteisöjen omat kehittämishankkeet ja yhdenmukaiset alueelliset investoinnit), tarjoavat tukea pk-yrityksille. Niitä ei ole kuitenkaan kohdennettu pienille perheyrityksille ja perinteisille yrityksille, ja vain häviävän pieni osa varoista menee kyseisille yrityksille. Pienten perheyritysten ja perinteisten yritysten edustajien mukaan niiden tarpeita ei ymmärretä tai niitä ei täytetä asianmukaisesti.

3.10.1 Tämä saattaa selittyä sillä, että kun poliittisia tukivälineitä suunnitellaan, EU:n, jäsenvaltioiden ja paikallistason poliittiset päättäjät ja hallinto ovat joissain asioissa liian jäykkiä eivätkä osaa ottaa huomioon yritysten ja työmarkkinaosapuolien näkemyksiä ymmärtääkseen pienten ja erittäin pienten yritysten todellisia tarpeita.

3.10.2 Ei tulisi tietenkään syyttää pelkästään hallintoa, vaan syytä on myös välittäjänä toimivissa järjestöissä, jotka eivät ole osanneet tiedottaa tehokkaasti pk-yritysten todellisista tarpeista. Hyvä esimerkki tästä on se, että pk-yritykset näyttävät suosivan yrityksille maksettavia avustuksia, vaikka poliittisessa keskustelussa painotetaan yhä enemmän oman pääoman ehtoista rahoitusta, takaisin maksettavaa tukea ja välillistä tukea.

3.10.3 Yritysten ja tutkimuskeskusten väliset kumppanuudet ja turvautuminen välittäjiin avun tarjoamiseksi pk-yrityksille näyttää myös olevan ennakoitua heikommin kehittynyttä siitä huolimatta, että nämä aiheet saavat paljon huomiota. Katsotaankin, että tämän kohtaamattomuuden selityksenä saattaa olla osaksi kriisi, mutta taloudellisen taantumun tilanteessa poliittiset päättäjät ovat saattaneet valita ”perinteisempiä” poliittisia välineitä paikallistalouksin tukemiseksi vaikeina aikoina.

3.10.4 Mahdollisuus käyttää erilaisia rahoitusvälineitä on käytännössä mahdotonta pienille perheyrityksille ja perinteisille yrityksille soveltamisongelmien takia ja koska näillä yrityksillä ei ole riittävää kokemusta ja osaamista.

4. Pk-yritysten heterogeenisuuteen on kiinnitettävä huomiota

4.1 Pienissä yrityksissä viennin osuus liikevaihdosta on perinteisesti pienempi kuin keskisuurilla ja suurilla yrityksillä, mikä viittaa siihen, että yrityksen koon ja vientikapasiteetin välillä on yhteys.

4.2 Rahoituksen saaminen on vakava ongelmia pk- ja startup-yrityksille. ETSK:n tiedonannossa kiinnitetään huomiota siihen, että rahoituksen riittämätön saatavuus on rajoittanut pk-yritysten toimintaa vuodesta 2008⁽²⁶⁾. Vaikka tilanne on viime aikoina parantunut, edistys on ollut sitä hitaampaa mitä pienempi yritys on kyseessä, mikä viittaa jälleen kerran siihen, että yrityksen koolla on merkitystä yrityksen tarpeiden ja suorituskyvyn kannalta. Lisäksi pk-yritykset käyttävät rahoitukseen pääasiassa pankkilainoja, mutta pankkijärjestelmä ei sovellu hyvin pk-yritysten eikä etenkin pienten perheyritysten ja perinteisten yritysten tarpeisiin.

4.3 Viime aikoina rahoitustuessa on keskitytty pääasiassa startup-yrityksiin, joiden osuus pk-yrityksistä on EU:ssa erittäin pieni, mutta kiireellistä tarvetta pääomaan scale-up-yritysten rahoittamiseksi ei ole vielä otettu huomioon asianmukaisesti, niin kuin ei myöskään sitä, että valtaosalla perinteisistä yrityksistä, jotka ovat kärsineet hiljattaisesta kriisistä, on tarve rahoittaa vain tavanomaiset toimintonsa. On raportoitu pankkien kaatumisista, jotka ovat luhistanet joidenkin pienyritysten liiketoiminnan yksinkertaisten kassavirtaongelmien takia.

4.4 Toinen erittäin vakava ongelma pk-yrityksille – verrattuna suuriin yrityksiin – liittyy tiedonsaantiin ja uusille markkinoille pääsyyn. Niiden on myös vaikeampaa palkata ja pitää työvoimaa, jolla on korkea osaamistaso, ja noudattaa yhä suurempaa määrää sääntelyllisiä ja hallinnollisia vaatimuksia. Tämä epäedullinen tilanne on vielä pahempi EU:n heikommin kehittyneillä alueilla sijaitseville pk-yrityksille, joilla ei ole mahdollisuuksia tehdä arvoketjussa yhteistyötä suurempien yritysten kanssa, joilla on vähemmän mahdollisuuksia olla mukana kilpailukykyisissä klustereissa, joille on heikosti tarjolla julkishyödykkeitä, välineitä ja tukea antavia instituutioita ja joiden asiakaskunta on useasti kutistumassa. Kaikki nämä tekijät saattavat myös nostaa kustannuksia, jotka aiheutuvat tavaroiden saamisesta markkinoille.

⁽²³⁾ https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_fi

⁽²⁴⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/cap-funding_en

⁽²⁵⁾ <http://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=fi>

⁽²⁶⁾ Ks. ETSK:n tiedonanto aiheesta ”Pk-yritysten ja markkina-arvoltaan keskisuurten yritysten (*mid caps*) rahoituksensaanti kaudella 2014–2020: mahdollisuudet ja haasteet”.

4.5 Perinteisille ja EU:n heikommin kehittyneillä alueilla sijaitseville pk-yrityksille eivät siten ole äärimmäisen tärkeitä poliittiset välineet, joilla pyritään edistämään muun muassa innovointia, uusille markkinoille pääsyä, ulkoisvaikutuksia ja pääsyä pääomamarkkinoille, vaan ennemminkin sellaiset poliittiset välineet, jotka auttavat pk-yrityksiä parantamaan keskeisiä toimintojaan ja niiden suorittamista, esimerkiksi välineet, joilla helpotetaan tavallisen pankkirahoituksen, tiedon ja osaavan työvoiman saantia sekä mahdollisuuksia tarttua välittömästi liiketoimintamahdollisuuksiin (päivittäisten toimintojen helpottaminen). Näille yrityksille käyttäytymisen muutoksen aloittamisessa ei ole myöskään järkeä lyhyellä aikavälillä, sillä ensin on tarpeen muuttaa yleistä ympäristöä, missä ne toimivat.

4.6 Vaikka yrityshautomot toimivat eräissä maissa hyvin, toisissa maissa niiden myönteiset vaikutukset ovat varsin rajalliset. Keskeisenä menestystekijänä on kulttuuri, jossa jaetaan organisatoriset resurssit ja tukiverkostot, jotka eivät yleensä ole erityisen kehittyneitä EU:n heikommin kehittyneillä alueilla.

4.7 Osaamissällön tuottamisen kasvava merkitys kilpailuetuna lisää entisestään pk-yritysten heterogeenisuutta. Se johtaa syrjivään kohteluun nopeasti kasvavien pk-yritysten ja niiden muiden pk-yritysten välillä, joiden kehitystä haittaavat perinteisesti niiden pieneen kokoon, sijaintiin ja asiakaspohjaan yhteydessä olevat esteet.

4.8 ETSK kehottaa Euroopan komissiota edistämään "Act Small First" -lähestymistapaa ja kiinnittämään erityistä huomiota pieniin perheyrittäjiin ja perinteisiin yrityksiin suunnitellessaan toimintapoliittisia välineitä.

4.9 Euroopassa oli 30–40 vuotta sitten monia kehityksessä jälkeen jääneitä alueita, jotka olivat maantieteellisesti tai toiminnallisesti irrallaan talouskasvun vetureista. Osa näistä on nyt kukoistavia avoimien, vastuullisten ja korruptoitumattomien paikallishallintotahojen, elinkeinoelämän järjestöjen tehokkaan työn ja paikalliselle tasolle vakiintuneiden, hyvin toimivien yritysverkostojen ansiosta.

5. Haasteet ja niiden ratkaiseminen pienten perheyrittäjien ja perinteisten yritysten kehityksen edistämiseksi

5.1 *Rahoituksen saaminen on tunnettu ongelma.* Suuriin yrityksiin verrattuna pienissä perheyrittäjissä ja perinteisissä yrityksissä on suurempaa vaihtelua kannattavuudessa, selviytymisessä ja kasvussa, mikä selittyy niiden erityisillä ongelmilla rahoituksessa. Pk-yrityksiltä peritään yleensä korkeampia korkoja ja ne kärsivät lainahanojen tiukkuudesta, koska niillä on vaikeuksia hankkia vakuuksia. Rahoituksen saannin ongelmat ovat hyvin erilaisia hitaasti kasvavien yritysten ja nopeasti kasvavien yritysten välillä.

5.2 Riskirahastojen, pääomasijoitusmarkkinoiden – myös epävirallisten markkinoiden ja bisnesenkeliä – ja joukkorahoituksen yleistymisen ja pääomamarkkinaunionin kehittäminen ovat parantaneet riskipääoman saantia eräiden pk-yritysten keskuudessa, mutta pienet perheyrittäjät ja perinteiset yritykset tuskin hyötyvät tästä kehityksestä ja ovat jatkossakin suuresti riippuvaisia perinteisistä pankkilainoista. Jopa innovatiivisille yrityksille, startup-yrityksille ja keskiuurille yrityksille nämä välineet eivät ole aina helppoja käyttää, ja maiden välillä on edelleen suuria eroja, jotka johtuvat paikallisten pääomamarkkinoiden kehitystasosta ja asianmukaisen lainsäädännön puuttumisesta.

5.3 Euroopan komission toimet helpottaa rahoituksen saamista takauksien avulla ovat tervetulleita. Valittu järjestelmä näyttää kuitenkin vääristävän takuumarkkinoita ja aiheuttavan tahattomia vaikutuksia takauslaitosten toiminnalle. On olemassa empiiristä näyttöä (Espanjasta), että kaupalliset pankit kehottavat lainanottajiaan pyytämään takausta – suoraan EU:lta suoran takauksen muodossa –, jotta pankki voisi kattaa riskinsä takauksella, jolloin sen ei tarvitse nostaa riskiluokkaansa. "Muita heikommassa asemassa olevat pk-yritykset" (eli ne, joilla on vaikeuksia saada luottoa) jäävät ulkopuolelle. Julkisen rahan parempi kanavoiminen vastatakauksien välityksellä lisää tehokkuutta julkisen rahan käytössä ja luo markkinoille ja yleisesti talouteen paremman vipuvaikutuksen.

5.4 Unioni- ja paikallistason sääntelytaakka muodostaa edelleenkin merkittävän esteen pienille perheyrittäjille ja perinteisille yrityksille, joilla on yleensä huonot valmiudet selviytyä liiallisen sääntelyn aiheuttamista ongelmista. Niiden tulisi voida saada helpommin tietoa sääntelystä sekä paremmin tietoa teknisistä ja ympäristöön liittyvistä standardeista. Poliittisten päättäjien tulee varmistaa, etteivät noudattamismenettelyt ole tarpeettoman kalliita, monimutkaisia tai pitkäjäisiä. Lisäksi olisi valvottava tarkkaan ja systemaattisesti uutta sääntelyä ja sitä, miten asiaankuuluvat paikalliset elinkeinoelämän järjestöt toteuttavat sitä.

5.5 Tiedon saantia tulee parantaa, eikä tämä koske vain sääntelyvaatimuksia. Perinteisille ja perheyriyksille on myös erittäin tärkeää saada tietoa paikallisesta yritys ympäristöstä ja alueellisen tason markkinamahdollisuuksista. Nykitekniikka tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden vähentää eroja tiedon saannissa, mikäli tekniikka suunnitellaan käyttäjäystävälliseksi. Olisi erittäin hyödyllistä luoda yksi yhteispiste, josta olisi mahdollista saada keskitetysti kaikki tarvittava tietoa, joka vaikuttaa yritysten strategioihin ja päätöksiin, kuten eräissä maissa on jo tehty. Toimenpiteissä tietoverkoston edistämiseksi on pyrittävä räätälöimään tietokantoja ja välttämään tietotulvaa.

5.6 Markkinoille pääsyn helpottamiseen tähtäävissä viimeaikaisissa toimenpiteissä on keskitytty ensisijaisesti kansainvälisiin markkinoihin. Pyrkimyksenä on tarttua haittoihin, joita pk-yrityksille aiheutuu siitä syystä, ettei niillä ole henkilöstöä, ne eivät pääse ulkomaisten markkinoille eikä niillä ole käytössään tekniikkaa. Kuten edellä todettiin, tällä ei ole kuitenkaan paljoakaan merkitystä pienille perinteisille yrityksille ja perhe-yrityksille. Tästä syystä toimet tulisi suunnata koordinoitun parantamiseen vienninedistämismatkojen järjestäjien välillä alueellisella tasolla sekä siihen, että tarjotaan entistä paremmin apua luotettavien liikekumppanien löytämiseen. Toisena vaihtoehtona on tehostaa toimia, jotta voidaan lisätä pienten yritysten osuutta julkisissa hankintasopimuksissa.

5.7 Erityisenä ongelmana pienille perinteisille yrityksille ja perheyriyksille on viime aikoina ollut pätevän työvoiman hankkiminen. Väestötilanne heikkenee syrjäisillä alueilla ja kehityksestä jälkeen jääneillä alueilla, ja tästä syystä pätevistä työvoimasta on monin paikoin pulaa. Kyseiset yritykset tarvitsevatkin apua henkilöstön löytämisessä ja houkuttelemisessa sekä työntekijöiden kouluttamisessa. Koulutusohjelmat tulisi toteuttaa hiljaisten kausien aikana ja niiden tulisi olla räätälöityjä. Niitä tulisi myös tarjota säännöllisesti, sillä pienissä yrityksissä henkilöstön vaihtuvuus voi olla suurta.

5.8 Perheyriyksissä on tavallista, että perheen lapset tai perheeseen kuulumattomat lapset työskentelevät yrityksessä. Tämä on perinteistä, ja se on hyväksi liiketoiminnalle, sillä se helpottaa yrityksen sujuvaa siirtymistä sukupolvelta toiselle tai tutustumista tulevaan työhön. Näissä tapauksissa omistajien/johtajien tulisi aina muistaa, että työoloissa tulee noudattaa lapsityövoiman käyttöä koskevia ILO:n yleissopimuksia nro 182 ja nro 138.

5.9 Koulutusta tarvitaan, mutta se ei koske yksinomaan pienten perheyriyten ja perinteisten yritysten työntekijöitä. Maaseudulla ja syrjäisillä alueilla pankkien työntekijöillä ja työantajajärjestöillä ei ole useinkaan tietoa Euroopan komission tarjoamista erilaisista ohjelmista ja mahdollisuuksista eikä niihin tarvittavista asiakirjoista ja menettelyistä. Tämä välittäjä tahojen verkosto on äärimmäisen tärkeä pienille perheyriyksille ja perinteisille yrityksille annettavan tuen tehokkuuden kannalta. Tiedotusohjelmia ja hyvien käytäntöjen vaihtoa näiden välittäjä tahojen kesken olisi edistettävä. Olisi myös järjestettävä keskitetty yhteispiste kaiken tyyppiselle rahoitukselle ja kaikille ohjelmille.

5.10 Tärkeänä poliittisena toimen tulisi olla pienten perheyriyten ja perinteisten yritysten omistajien/johdon "laadullinen" vahvistaminen, sillä näissä yrityksissä kaikki liittyy tähän tekijään. Tämä voitaisiin toteuttaa edistämällä koulutusta ja/tai tarjoamalla helposti saatavia neuvonta- ja konsultointipalveluja. Elinikäistä oppimista tulisi edistää. Verkkopöskeluvälineet sellaisilla aloilla kuin liiketoimintasuunnittelu, tuotantostandardit, kuluttajalainsäädäntö ja muu sääntely voisivat olla askel oikeaan suuntaan.

5.11 Pieniä perheyriyksiä ja perinteisiä yrityksiä tulisi myös kannustaa uudelleensijoittamaan tulonsa. Jos yrityksiä kannustetaan tähän, niistä tulee vakaampia, ne eivät ole niin riippuvaisia pankkilainoista eivätkä ne ole yhtä alttiita kriiseille.

5.12 Olisi erittäin hyödyllistä koota yhteen parhaita käytäntöjä eri maista niiltä aloilta, joilla on paljon pieniä perheyriyksiä ja perinteisiä yrityksiä – kuten matkailu, maatalous ja kalastus – ja esitellä ne jäsenvaltioille.

Bryssel 18. lokakuuta 2017.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Georges DASSIS*